

ZADRUGA.

List za razpravo národno-gospodarskih vprašanj.

Glasiló zveze slovenskih posojilnic.

„Z združenimi močmi!“

Štev. 11.

V Celji, 31. decembra 1884.

Tečaj I.

Izhaja vsak mesec enkrat. Velja za celo leto s pošiljanjem vred 1 gld. 50 kr. — Inserati po dogovoru. — Naročnine, inserati in dopisi naj se pošiljajo uredništvu v Celji, glavni trg št. 105.

Novo leto!

Z denašnja številko sklenemo naš I. letnik in tudi l. 1884. poteče danes.

Kakšen vspéh je imela „Zadruga“ in sploh naše združništvo v preteklem letu? Vsekako smemo biti zadovoljni.

„Zadruga“ je bila vseskozi strokovnjaški list, kakor se je ustanovila, pečaje se s združništvom in narodnim gospodarstvom samemu. Zarad tega si seveda ni mogla pridobiti mnogo naročnikov, tembolj jo čislajo pa posojilnice oziroma njeni odborniki in drugi strokovnjaki, tako da se je ob priliki posvetovanja novih pravil za zvezo slovenskih posojilnic dne 5. oktobra t. l. v Ljubljani sprejela „Zadruga“ kot glasilo zveze slovenskih posojilnic. Potem, ko bodo pravila zveze od vlade potrjena, kar se bode ob kratkem zgodilo, postalo bo društvo „zveze slovenskih posojilnic“ lastnik „Zadruge“ in njen obstanek je zagotovljen. Na ta način ohrani si Slovenski Narod strokovnjaški list, ki bode kot centralno glasilo združništva sploh in posebno pa naših denarnih zavodov jako koristno uplivalo na to, da se naš narod otrese tuje kapitala.

Kar se pa časnika samega tiče, se mora veliko napredovanje združništva mej Slovenci v l. 1884. v veliki meri uplivu „Zadruge“ pripisovati, seveda se ne smeje prezirati uljudno sodelovanje drugih naših časnikov, ki so v tem oziru tudi dosti pripomogli, da so naše strokovnjaške spise po svojih listih širili; pri tej priliki jim naj bode izrečena pristrčna zahvala (posebno „Slovenski Narod“, „Slov. Gospodar“, „Südsteirische Post“) in prosimo ob enem, te kakor tudi vse druge narodne časnike, da bi nas tudi za naprej v tem smislu podpirali.

Kar se pa tiče napredka in razširjenja narodnega združništva v preteklem letu, nam ni treba drugega navesti kakor to, da so se ustanovile oziroma, da so začele poslovati posojilnice na Ptujem, Konjicah, v Pišecah, v Makolah, v Slatini, vse na Spodnjem Štajerskem in posojilnica v Kopru; in pa, da se delajo priprave za ustanovitev posojilnic na Vranskem in Sv. Petru pod

Svetimi gorami, potem v Trstu in v Celovcu; v Krškem se je pa že ustanovila.

Ravno tako važno, kakor je ustanovitev novih posojilnic, je pa tudi to, da stare posojilnice znižujejo po mogočnosti do zdaj razmerno še visoke obresti od posojil.

Akoravno želimo, da bi zdajšnje obrestovanje znašalo za posojila 6 % in za vloge 5 %, moramo vendar nove posojilnice opozoriti, na primerni rezervni fond, ki ga si mora vsaka posojilnica od leta do leta pomnožiti; to je pa le mogoče, če po pokritji upravnih stroškov in po odbitku obrestij za hranilne vloge in deleže, še kaj za rezervni fond preostaja, torej ne moremo mladim posojilnicam svetovati, da bi postavile obrestovanje na najnižjo stopinjo. Seveda ako se promet precej razširi, potem naj bi ne bila razlika obrestovanja med hranilnim vlogam in posojilam večja, nego 1—1½ %.

Ravno tako kakor nas veseli napredek naših posojilnic, ravno tako nas žalosti, da se tudi letos ni uresničil sklep ljubljanskega mesta, ustanoviti veči denarni zavod, hranilnico ljubljanskega mesta. Tak narodni zavod bi bil za ves Slovenski Narod nezmerne važnosti in sicer ne le za hipotekarni, ampak tudi za personalni kredit. Slovensko uradovanje se uže zarad tega ne more popolnoma upeljati, ker hranilnice, ki so izjemno vse v nasprotnih rokah, na podlagi slovenskih spisov, pogodb i. t. d. nalašč nečejo prošnje ugodno reševati. Kar se pa tiče personalnega kredita, bi pa dobivale posojilnice od tega velikega zavoda potrebni odprti kredit, posebno v prvem letu, ki ga jim je zarad pomanjkanja hranilnih vlog neobhodno potreba. —

Tako uže spi cele dve leti za ves slovenski narod velevažni sklep, in bojimo se, da se ne bode iz svojega trdnega spanja zbudil.

Konečno še pa omenjamo shod Slovenskih rodoljubov dne 5. oktobra t. l. v Ljubljani, pri katerem se je posvetovalo, v katerih krajih bi se naj ustanovili denarni zavodi. Zanimanje je bilo tako veliko, da imamo za prihodnost najlepše nade.

Celje, 31. decembra 1884.

Predsednik zveze slovenskih posojilnic je vložil c. kr. finančnemu ministerstvu sledečo

prošnjo:

Visoko c. kr. finančno ministerstvo!

Glede na to, da se bode prihodnemu državnemu zboru predložil načrt nove pristojbinske postave, usoja se uljudno podpisano načelstvo visoko c. kr. finančno ministerstvo opozoriti na dozdajšna pravila tikajoča se pristojbin posojilnic, ustanovljenih na podlagi postave od 9. aprila 1873 in prosi se ozirati na naslednji točki:

§. 3. državne postave od 21. maja 1873. l. drž. zak. št. 87, predpisuje neposredno pristojbino, od združnikov vložnega in prejetega denarja in prihodka in po §. 7 postave od 29. februarja 1874 se mora plačevati od sprejetih hranilnih vlog, oziroma od teh obrestij, neposredna pristojbina in sicer 2 % od obrestij, ki narastejo hranilnim vlogam. Obe dve določbi zavirajo jako razvitek posojilnic, katerim se more vender le priznavati, da so velikega pomena, posebno kar se tiče personalnega kredita za nizke obresti na kmetih in tako tudi za natančno zmožnost davkoplačevanja kmetskega stanu; zato se usoja uljudno podpisano načelstvo zveze slovenskih posojilnic staviti prošnjo:

Visoko c. kr. finančno ministerstvo naj blagovoli pri nameravanem načrtu nove pristojbinske postave vzeti ozir na omenjene pristojbine in sicer na tak način, da bi bile posojilnice teh pristojbin popolnoma oproščene.

V Celji dne 26. novembra 1884.

Načelstvo zveze slovenskih posojilnic.

Mihael Vošnjak l. r.,
predsednik.

Obrestna mera naših hipotekarnih dolgów.

II.

Poslanec Vošnjak preide zdaj na posojila štajarskih hranilnic na zemljišča.

„Tudi tukaj bom porabil uradni izkazek, kateri je izišel kot dodatek računskega poročila štajarskega deželnega zbora. Ta izkazek dokazuje, da so vse štajarske hranilnice, katerih je 47, dale sledeča posojila na zemljišča:

Gorenje štajarske, katerih je 13, 9·1 milijonov, 21 srednje-štajarskih 25·5 milijonov in 12 spodnje-štajarskih 6·5 milijonov goldinarjev, slednjič splošna štajarska hranilnica 16·0 milijonov goldinarjev, tedaj vse skupaj 57·1 milijonov goldinarjev. Znamenita je obrestna mera, ktero so te hranilnice določile. Tu nahajamo 8 hranilnic, ktere denar po 5 % izposojujejo z izposojeno svoto po

37·3 milijonov goldinarjev; 8 hranilnic s črez 5 do 5½ % z izposojeno svoto po 1·7 milijonov goldinarjev; 6 hranilnic s 6 % z izposojeno svoto po 16·5 milijonov goldinarjev; 3 hranilnice s 6½ % z izposojeno svoto po 1·4 milijonov goldinarjev in jedna hranilnica s 7 %, ktera je pa k sreči izposodila le kakih 16.000 goldinarjev.

Pri teh obrestomernih razmerah zahteva obrestenje hipotekarnih posojil nasproti 4 % zemljiščnemu donesku 3·04 milijonov goldinarjev, tedaj za 0·7 milijonov goldinarjev na leto več, kakor iznaša 4 % zemljiščini donesek, to se pravi, posojila štajarskih hranilnic store zemljišča pri katerih so pa vknjižena, na leto za 700.000 goldinarjev bolj pasivna! Jaz bi kaj rad visoki deželni zbor opozoril na to, da, ako nam bo mogoče znižati obrestino svoto, se mora gledati na to v prvej vrsti le pri hranilnicah, kajti hranilnice so javni zavodi, in kot taki morajo se vendar po postavnih naredbah ravnati. Kar se pa tiče velikih svot tistih vknjiženih dolgów, ki izhajajo od zasebnikov ali drugih zavodov, bode pač še dolgo trajalo, dokler se bode posrečilo, da se vpelje tudi tukaj prava razmera mej obrestno mero in zemljiščnim doneskom.

Zaradi štajarskih hranilnic kaže uradni izkaznik, da znaša rezervna zaloga splošne štajarske (graške) hranilnice 3·1 milijonov goldinarjev, in rezervna zaloga drugih 46 štajarskih hranilnic skupaj 4·4 milijonov goldinarjev, tedaj skupaj 7·5 milijonov goldinarjev. Proti visokosti rezervnih zalog bi, ker ravno že obstoje, ne ugovarjal, ker morajo zavodi imeti primerne zaloge. Pač pa moram opozoriti na visokost letnega čistega dobička in si usojam o tem nekoliko omeniti. Uradni izkazek leta 1882., to je zadnji, ktereга imamo, kaže, da je imela splošna štajarska hranilnica 334.579 goldinarjev, druge štajarske hranilnice pa 537.289 goldinarjev čistega letnega dohodka, tako, da je imelo tedaj vseh 47 štajarskih hranilnic 871.863 goldinarjev čistega letnega dohodka! Če tudi hočemo pripoznati, da se mora tistemu, ki kako hranilnico vodi, poplačati njegov trud, so vendar te številke tako velike, da bi se vendar dale nekoliko zmanjšati, kajti čemu si dela na primer štajarska splošna hranilnica vsako leto črez 334 tisoč goldinarjev čistega dobička, ali bi ne bilo primernejše, ko bi obrestno mero za posojila znižala? Ako bi štajarska splošna hranilnica obrestno mero le za 1 % hotela znižati, bi se njeni dolžniki zaradi obrestnih plačil na leto za 160 tisoč goldinarjev olajšali, hranilnica pa bi še vsigdar imela na leto 174 tisoč goldinarjev čistega dobička. Ko bi se pa pri vseh štajarskih hranilnicah posojilna obrestna mera za 1 % znižala, bi bili s tem hipotekarni dolgovi na obrestih na leto za 570 tisoč goldinarjev olajšani!

Razsodbi visokega deželnega zbora moram prepustiti, bo li mogoče, da bi se pri hranilnicah v tem ob-

ziru kaj doseglo; opomnil bi pa, da bi posojila jemalci že brez znižanja obrestne mere cenejši denar od hranilnic imeli, ko bi se odstranile nekatere dandanes obstoječe nemarnosti pri hranilničnih manipulacijah.

Previsoka obrestna mera namreč nij jedini faktor, ki hranilnična posojila tako podražuje, je namreč tudi draga pridobitev denarja. Znano je, da se morajo hranilnice pri dovoljenji izposojil ravnati po gotovih naredbah, kakoršne zahteva postava, ktere se pa ne morejo odstraniti, ker se mora ozir jemati na otročje (pupilarne) denarje. Na to pa bi posebno opozoril, da pri hranilnicah nastavljeni „pravni konzulenti“ posojila na neizmerni način podražijo. Zakaj bi ne bil spored tak, da bi prositelj za posojilo šel n a r a v n o s t do hranilničnega vodstva, da bi tam vložil svojo prošnjo in bi si po zavodnem uradniku pridobil vse pripomočke, da dobi posojilo?

Daljna nemarnost je iztirjanje zaostalih obrestij. Znani so mi slučajji, da so se stranke, če so tudi prav malo časa s plačilom zaostale, takoj pri sodnji tožile, in sicer ne samo zaradi obrestij, temveč tudi zaradi glavnine. Zakaj bi ne imela hranilnična vodstva tiskanih obrazcev, da bi v takih slučajjih zaostale obrestne plačnike n a r a v n o s t opominjala; to bi stalo stranke jedino le poštnino. Znano mi je sicer, da se baje izdeluje n o v a hranilnična postava; če bi pa ta postavodajalcu določbo obrestne mere ne prisodila, mislim, da tudi od nove postave ne moremo pričakovati zadostivne olajšave za naš zemljiščino-posestni stan.“

Izdatno znižanje hipotekarne obrestne mere bi se dalo po govornikovem mnenji z otvorenjem „deželne hipotekarne banke“ doseči, vendar bi se dala s tem težko nižej kakor do 4 % spraviti, ker bi si dežela za to potrebne zaloge težko ceneje, kakor po 3 % dobila.

„Slednjič hočem pozornost visokega deželnega zbora na radikalnejše sredstvo za znižanje naše obrestne mere v splošnem obrniti, namreč na princip tako imenovanih nacionalnih bank, kakoršne obstoje v zedinjenih državah severne Amerike. (O tem sistemu iz peresa gospoda rentirja A. Kurtz-a smo navedli v našem listu že več članokov. Opomba vredništva.) Z vpeljavo takih bank zamogla se je obrestna mera za posojila na 2½ do 3 % znižati. Seveda nam je zdaj v tem obziru privilegij avstrijsko-ogerske nacionalne banke napoti, smatram tedaj vpeljavo tega bankinega sistema, rekel bi, za delo prihodnosti, ktero se pa mora popred ali pozneje vresničiti, ker se vendar ne bo za večne čase j e d n e j banki, kakoršna je avstrijsko-ogerska nacionalna banka, izključljivi privilegij za izdajo listin prepustil, posebno, če se pomisli, da ona svoje listine nikakor tako dobro ne pokriva, kakor se to pri ameriškanskih bankih postavno zahteva. Zaradi otvorenja štajarske deželne listninske banke znale bi se v deželnem posesti se nahajajoče vrednostne listine (kakih

6·2 milijonov goldinarjev) kot postavna zaloga porabiti i. t. d.“

Govornik konča potem svoje izpeljave in pravi: „To bi bili nazori, po kterih bi se po mojem mnenji dalo vpeljati znižanje hipotekarne obrestne mere, in o kterih vidim tudi neposredno sredstvo, da se spravijo deželne denarne zadeve na boljšo podlago. Jest tedaj priporočam, da se moj predlog sprejme. Mislim, da ga nij treba posebnemu odboru izročevati, temveč, da bi se naj takoj izročil deželnemu odboru. Če je pa visoki deželni zbor drugega mnenja, potem bi prosil, da se moj predlog izroči deželno-kulturnemu odboru, ker je s tem predlogom o nar ožje dotiki.“

Poslanec baron Hackelberg podpira naravnostno izročbo deželnemu odboru; ker pa deželni glavar izjavi, da tako ne gre, nasvetuje poslanec Kienzl, da se ta predlog izroči naj popred finančnemu odboru, kar deželni zbor odobri. Finančni odbor je potem ta predlog temeljito pretresoval in imenoval poročnikom graške kupčijske kamore predsednika Krepesch-a. O poznejših dotičnih obravnavah v deželnem zboru in o sklepah o tej zadevi poročali bomo v konečnem članku.

Avstro-ogerska banka.

Ako si stavimo vprašanje, kdo je zakrivil propad našega kmetijstva vsled visokih hipotekarnih obrestij, smemo pač tudi avstro-ogerski banki očitati, da je tudi ona zakrivila žalostne razmere naše domovine po svojih visokih obrestih.

Vsepovsod se obresti znižujejo in postaja hipotekarni kredit ceneji, le avstro-ogerska banka ga ne zniža, vedno še terja 6 % in 5 % in pa 1 do ¾ % amortizacije. Nasledek tega je tudi, da se njen promet v tem obziru ne le ne širi, ampak gre vedno rakovo pot, kakor kaže naslednji primerljaj:

Avstro-ogerska banka je imela razposojenega denarja na hipotekah koncem leta:

1878.	106,010.429	gld.	89	kr.
1880.	97,854.252	„	66	„
1881.	95,307.165	„	79	„
1882.	90.121.939	„	35	„
1883.	86,988.055	„	84	„

toraj vedno manj. Od teh 86,988.935 gld. koncem l. 1883. na hipotekah razposojenih, se ni manje kakor 29½ milijonov gld. obrestovalo po 6 % na leto. Če se še prišteje zraven 1%na amortizacija, znaša to vkup na leto 7% od sto. Izposojevalcu se samo za trenutek pomaga, da bi se pa s takim visokim obrestovanjem sploh kmetijstvu pomagalo, tega menda nikdo trdil ne bode, ker zemljišča dajo redko kedaj 5% čistega dohodka, k večemu v povprek 4%, pa še teh ne.

Pa tudi tako 6°/_ono posojilo se od avstro-ogerske banke ne more tako lahko dobiti, ker zahtevajo gospodje generalni svetniki sloke hrbte in se ne more na njihovo priporočilo brezpogojno zanašati. Tudi je znano, da se mali zemljiški posestniki na posojila zanašati ne morejo, ampak do tega pridejo le zastopniki velikega kapitala. Na tak način ni avstro-ogerska banka na Zgornjem-Avstrijskem, Solnogradu, na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Trstu, Gorici, Istriji, Tirolskem, Predarelskem, Češkem in v Dalmaciji niti jednega posojila, v l. 1883. dovolila, oziroma izplačala, v Šleziji in na Moravskem pa samo po eno posojilo dovolila, akoravno se je vložilo prošenj za 11,914.100 gld. na hipoteke.

Za to banko toraj ne obstojijo navedene dežele; avstro-ogerska banka si je izbrala veliko boljše polje, namreč tam, kjer so kmetski oderuhi doma, v Galiciji in Bukovini in pa neke jako zadolžene dele Ogerske.

To naj bo za naše poslance vodilo za debato, o podaljšani privilegija te banke.

Visokost premij naših zavarovalnih društev.

Celoletna premija, če se za 1000 gld. kapitala zavaruje na smrt, znaša:

I. pri vzajemnih zavodih:

	Starost o pristopu				
	20	26	30	40	50
„Janus“	18:00	20:80	24:35	33:80	51:90
Društvo uradnikov	14:50	17:50	19:60	27:50	43:25
„Avstria“	17:94	20:31	23:63	31:50	47:67
„Patria“	17:50	19:65	21:80	28:90	42:00
„Slavija“	—	19:60	22:60	31:60	37:70

II. Pri akcijskih družbah:

„Assecuracioni Generali“	17:10	19:35	21:80	28:90	42:00
„Donau“	15:50	17:70	20:40	28:40	43:00
„Avstrijski Phönix“	15:50	17:70	20:40	28:50	43:00
„Foncière“	16:90	19:30	22:10	30:00	46:60
Ogersko-francoska zavarovalna družba	16:40	18:80	22:10	31:30	45:10
„Riunione“	—	19:60	22:55	29:90	43:50
„Azienda“	—	20:20	22:40	29:60	44:00
„Anker“	16:80	19:20	22:40	29:90	43:90
Prva Ogerska	—	20:30	23:90	33:50	48:50

III. Pri zunajnih inozemskih družbah:

„Germania“	—	20:20	22:70	29:90	44:00
„Nordstern“	16:10	17:85	21:55	29:55	44:20
Pruska zavarov. družba za življenje	—	19:60	22:60	30:20	43:80
„Lübecker L. V. Gesellsch.“	—	19:80	22:80	31:80	47:90
„Frankf. L. V. Gesellsch.“	—	19:60	22:40	30:00	43:80
„Royale Belge“	—	19:90	22:40	29:50	42:50
„Gresham“	—	19:50	23:10	29:80	43:50
„New-York“	—	16:44	19:20	26:28	37:68

Iz tega se razvidi, da je „Janus“ najdraži, društvo uradnikov najceneji. Seveda ni s tem rečeno, da bi

se moralo zadnje društvo na vsak način priporočati, ker vzajemna društva nemajo tiste varnosti, kakor zavarovalcem daja kaki akcijski kapital.

Razne stvari.

Konjiška posojilnica. Umrl ji je ustanovitelj in odbornik gosp. dr. A. Prus. Še le dne 19. avgusta 1884 se je po naporu tega izvrstnega rodoljuba ustanovila posojilnica, izredno potrebni zavod za konjiški okraj, kateri bo vedno hvaležno spominjal osnovitelja „Konjiške posojilne“. Lahka mu zemljica.

Znižanje obrestovanja. Vsled znanega predloga gosp. M. Vošnjaka v deželnem zboru Štajerskem glede znižanja obrestovanja hipotekarnih dolgov so že znižale Štajerska, Graška mestna in Graške okolice in Mariborska hranilnica obresti od posojil na 4¹/₂ %.

Ljutomerska posojilnica jemlje od zdaj naprej za posojila samo 6°/_o.

Nova posojilnica. Dne 8. t. m. se je ustanovila posojilnica v Krškem. V ravnateljstvo so izvoljeni gospodje: V. Pfeifer, A. Jugovic, J. Pfeifer, J. Lapajne in J. Knavs; v nadzorstvo: F. Lenk, A. Janež in F. Seidl. Izreče se gospodu šols. nadzorniku in ravnatelju Ivanu Lapajne-tu najtoplejša zahvala, ker on je pripomogel, da se je vendar ustanovil potrební denarni zavod. Pri tej priliki opomnimo na shod v Krškem dne 15. novembra l. 1883. zaradi osnovanja, kterega se je udeležil načelnik „zveze“.

Vse posojilnice se uljudno prosijo, poslati nam do 20. januarja letni računski sklep oziroma izpolnjeno tiskovino trimesečnih sklepov.

Opomba. Vračati našega lista ni treba, ker s tem, da mi pošiljamo „Zadrugo“ nekterim gospodom „nenaročnikom“ niso zavezani na naročbo ali pa sploh na kakšno plačo. To se godi v svrhu, da se vest do narodnih denarnih zavodov širi in na tak način pripomaga k neodvisnosti Naroda Slovenskega!

Potrjilo. Sledečim slav. posojilnicam se od strani načelstva „zveze“ potrjuje sprejem v smislu §. 19. pravil plačane letnine za 1884. l.: Posojilnici v Mariboru, Ljutomeru, Ormožu, Šoštanj, Celji, Žavcu, Sevnici (tudi za 1885.), posojilnici ljubljanske okolice, Postojnski, Vrhnjski in kmetski posojilnici v Št. Jakobu na Koroškem in hranilnemu in posojilnemu društvu v Ljubljani.

Ormožka posojilnica: Udov konec meseca septembra 239, deležev 10.177 gld.; hranilnih vlog 21.335 gld. 42 kr., izposodila si je pa 8593 gld. Posodila je pa 209 društvnikom 44.720 gld. Njen rezervni fond iznaša 4295 gld.

Koliko denarja so skovali v minolem letu v Avstro-Ogerskej? Na Dunaju so minolo leto kovanega denarja naredili: 69.579 tolarjev po 2 gld., 6,535.854 po 1 gld., 308.334 levantinskih tolarjev Marije Terezije; v zlatu: 36.739 velikih cekinov, 408.639 navadnih cekinov, 30.814 po 8 gold. (20 frankov), 3710 po 4 gld., in 35,000.900 kr., vsega vkup za 10,105.618 gld. 16 kr. — Na Ogerskem 7,040.176 denarja v srebru; v zlatu: 300.469 komadov po 8 gld., 11.865 po 4 gld., 8,535.127 kr., vsega skup 9,607.655 gld. 42 kr. — V obeh drž. polovicah vkup 19,713.273 gld. 58 kr.

